

פ ר ו ט ו ק ו ל מ ס ' 86 / ג

מישיבת ועדת הכספים מיום א', י"ג סיון תשי"ח,
1.6.58, בשעה 16.15.

=====

- נכחור: חברי הוועדה:
- י. גורי - היו"ד
  - י. בדר
  - ז. סוזאייב
  - י. קרגמן
  - מ. חזני
  - ש. דיין
  - י. ספיר
  - ח. רובין
  - א. בהיר

מוזמנים:

ד"ר יפה - מטעם משרד המסחר והתעשייה
מר לבנטל - מטעם משרד המסחר והתעשייה
מר קיסרון - מטעם משרד המשפטים

גב' י. לוי - מזכירה

סדר-היום: תקנות-שעת-חירום בדבר הטלת תשלומי חובה

היו"ד י. גורי: אני פותח את הישיבה.

לפני שהיתה ועדת המשנה דיברתי עם-חברים ואמרתי שהיה זה מן ההגיון, שאם יעלו מספר נקודות בעלות המשקל הכבד ביותר נקדים את הדיון בוועדה מסביב לנקודות הללו. לפי מה שנמסר לי, בוועדת המשנה כמעט נתקבלה הצעה זו בתורת נסיון. הייתי מבקש את החברים המוכנים לסדרי דיון כאלה שיעלו את מספר הנקודות שרואים אותן כחשובות ביותר ושעליהן נקיים את הדיון.

ז. סוזאייב: הייתי רוצה להגדיר את מהות המושג, נסיון. הכוונה היא לא לצמצם את הדיון במספר נקודות או נושאים, מפני שאם אנחנו מתכוונים לוויכוח ולדיון מדוע נצמצם את המסגרת? אם לדון אני מעדיף לדון על הכל. אולם מאחר שהבינונו מדברי השר בוויכוח האחרון, ומדברי השר נפתלי בוויכוח הקודם, וכן מההסברים שניתנו על-ידי נציגי המשרד בוועדה, שיש נטייה להענות לביקורת ולשנות מספר דברים, אמרנו שבאם במספר נקודות הממשלה תסכים לשנות את התקנות כבר עכשיו, אזי נוכל להסתפק לעת עתה בתיקונים אלה ולהאריך את התוקף עד ה-30 בספטמבר. את הוויכוח היסודי נעשה אחרי פגרת הקיץ. ז.א., העיקר עכשיו הוא להכניס בתקנות אלה אותם התיקונים שאנחנו רואים אותם כחשובים ועקרוניים.

היו"ד י. גורי: הייתי רוצה לקבל נוסח אוטובטי על סכום ועדת המשנה, מיו"ד הוועדה, משום שאני משער לעצמי שמה שאפשר לתבוע מהממשלה הוא: שהיא תודיע מה הם השינויים שיש בעדתה להכניס עוד לפני הכנת הצעת-חוק. אינני חושב שאנחנו יכולים להציג זאת כתנאי. יכול להיות שהתיקונים שהממשלה תסכים להכניס לא יניחו את דעתו של חה"כ סוזאייב ואפשר מול התיקונים הללו להציע תיקונים אחרים. אבל אין להניח מזה שאם התיקונים של הממשלה לא מניחים את דעתו של מישהו אנחנו צריכים לדון לעומקם של כל סעיפי התקנות.

י. קרגמן:

לא היה כל-כך ברור מה סכסכו. ברגע האחרון
חה"כ סוזאייב הציעה את הצעתו שהביא עתה.
למעשה הוא מחזיק בשתי אפשרויות: או יתקבל מה שהוא מציע אפשר יהיה להתקדם
ואם לא יתקבל הוא ידרוש דיון בכל סעיף וסעיף.

ז. סוזאייב:

למעשה הנסיון לצמצם את מסגרת הוויכוח עמד
להתפוצץ. ברגע האחרון חה"כ בדר הציע משהו,
אני הצעתי משהו וחה"כ רובין הציע משהו; כדי לא להגיע למסקנה שאין כל אפשרות
לצמצם את מסגרת הדיון נולד הרעיון הזה לבדוק אצל נציגי משרד המסחר והתעשייה
האם קיימת אפשרות להכניס במסגרת תקנות אלה כמה תיקונים שיכולים להרגיע
אותנו עד ה-30 לספטמבר, או יותר נכון עד שהממשלה תביא את הצעת החוק. לגבינו
ענין תשלומי חובה הוא ענין מאד עקרוני וחשוב.

היו"ר י. גורי:

קודם נשאל את נציגי הממשלה אם יש להם
הצעות תיקונים.

מר לבנטל:

נוכל להסכים לתיקון אחד. אשר ליתר התיקונים,
טרם דנו בהם במשרד. יתכן שגם לגבי התיקונים
שהוצעו בישיבה האחרונה נוכל להגיע להסדר, אבל טרם קיבלתי הסכמת השר,
אם כי אני מניח שיתקבל כמו שהוסכם בישיבה האחרונה.

י. בדר:

דומני כי חבר-הכנס קרגמן אמר, שבכדי
שנוכל להגיע לצמק השווה נזמין את השר להשתתף
בישיבה. אני חושב שזה רצוי.

היו"ר י. גורי:

אם נראה שיש תועלת בדבר נעשה זאת.
ראשית נשמע את ההצעות של חה"כ סוזאייב.

ז. סוזאייב:

אני מקדים ואומר בפירוש שאני מזכיר רק
את הדברים הדחופים והחשובים ביותר.

(א) לתת לתשלומי החובה צורה ופרוצדורה

תחיקתית הדומה לצווי מכס.

(ב) לא-רטרואקטיביות. תשלומי החובה יחולו
מיום הפרסום והלאה ולא על כל תקופה אחורנית.

(ג) שלילת האפשרות של הטלת תשלומי חובה

אישיים הקשורים בתוספת השלישית.

(ד) צמצום היסודות לשימוש בסמכויות.

להוציא מסעיף 2 יסודות כגון הסדרת התצרוכת של טובין או הוזלתם של טובין
או של כל שירותים חיוניים לציבור, קיום שירותים חיוניים לציבור או שיפורם
ועוד.

ישנן עוד הרבה נקודות בסעיפים אחרים,
אבל שלוש הנקודות הראשונות הן היסודיות והקובעות. אילו אפשר היה לקבל
את הסכמת המשרד על שלושה דברים אלה אפשר היה למצוא פתרון גם לגבי סעיפים
אחרים שכרגע אינני רוצה להזכיר אותם.

י. ספיר:

אני רוצה לעמוד על סעיף 2 ולכלול אותו בין
הנושאים שעליהם צריך לדון. תקנות אלה
היו קיימות גם לפני שנים בצורות שונות, אבל אז היו סיועדות לסטרה אחת:
למנוע ניצול לרעה על-ידי מישהו בתקופה של שעת-חירום. אולם סעיף 2 הופך
את החוק הזה למכשיר לרגולציה כלכלית ואני רוצה לשלול זאת.

י. קרגמן:

לשם הגנה על תוצות הארץ.

י. ספיר:

הגנה על תוצרת הארץ תיעשה בדרך נכונה -
על-ידי הטלת מכס. בעיות כמו הסדרת
התצרוכת של טובין או הוזלתם של טובין או של כל שירותים חיוניים לציבור
או קיום שירותים חיוניים לציבור או שיפורם - כל הדברים האלה אינם בעיות
של שעת-חירום. יש הבדל גדול מאד על מה זה בנוי. אם החוק הזה בנוי על
שעת חירום ועל ספיגת רווחים בלתי-סבירים - אני סוכן ללכת יותר רחוק בענין
זה. גם אני רוצה שלא יהיו רווחים בלתי סבירים. אבל אם מדברים על רגולציה
כלכלית - זה לא מתקבל על הדעת.

היו"ר י. גורני:

סעיף 2 דווקא מבטל את השר. אם יימחק...

י. ספיר:

איני מציע למחוק אותו כליל אלא להשאיר בו רק דברים מסויימים. סעיף 2 צריך לעמוד לבידור

בכל מקום שנאמר, או עשוי להשיג יש למחוק

את המלים האלה.

י. בדר:

קראתי הרבה מן הצווים שהוצאו עד עכשיו. כל הצווים האלה מתחילים במלים "כל יבואן". פירוש הדבר שעד עתה לא הוצאו צווים לגבי שירותים, ועד כמה שאני יודע לא הוצאו גם צווים לגבי תוצרת הארץ אלא תמיד מטילים תשלומים על היבואן.

נוסף לזה אינני רואה שיהיה כתוב בצווים לשם מה הוטלו תשלומים אלה, מבחינת המטרות הספציפיות שמונה סעיף 2.

מפרקטיקה זו אני מסיק שתי מסקנות: א) כנראה שלא ידושה פרגע לממשלה סמכות שלא לגבי יבואנים, כיוון שהממשלה לא השתמשה בסמכות זו עד עכשיו; ב) תקנות-שעת-חירום אפשר להוציא בכל עת ועצם תכנון של תקנות-שעת-חירום צריך להיות כזה ששעת-חירום דורשת אותן.

דבר יותר חמור: בכל הצווים שהוצאו עד עכשיו אינני רואה קביעת המטרה הספציפית של הוצאת הצו, ויש לי ספק, מבחינה משפטית, אם צווים הלא אינם פוגעים במשהו. ברור שהשר יכול להשתמש בסמכויות אלה לשם מטרה אחת. מהמפורטות בסעיף 2, אבל אם הוא לא מפרט את המטרה הוא מקשה על הבדיקה של הצו על-ידי בית-משפט. מכל מקום אני רואה שלסעיף 2 אין שום תפקיד אלא לשם תפירת המליצה.

היו"ר י. גורני:

הנוסח של הצו אינו קובע אם סעיף מסויים בצו יפורסם בתוקף אחת המטרות האלה, אבל מזה אין להסיק את המסקנה שאחת המטרות השולבת בתוך הצו. יכול להיות שמטרת הצו היתה למנוע רווחים בלתי סבירים, אבל בצו זה לא נאמר. אין אתה יכול לטעון בוודאות כזאת שכל מה שנתפרסם אינו משתלב באחת המטרות של סעיף 2.

י. בדר:

אילו בצו היתה מצוטטת איזו פסקה מסעיף 2 זה היה מניח את דעתי. כך הייתי יודע למה מתכוון השר. כרגע יש לי הרושם שמתכוונים לדבר אחד: מכס בדיעבד. לא נאמר פה שיבואן פלוני השיג רווח כזה וכזה ובגלל זה מטילים עליו תשלום חובה. הצווים האלה מטילים תשלום על יסוד הסחורות ולא שואלים אם יבואן אחד השיג את הסחורה יותר בזול או יותר ביוקר.

לשם פשרה אני מציע להסמין את השר עד תאריך מסויים להטיל תשלומי חובה, על-ידי צווים, על סחורות יבוא שעברו את תחנות המכס. זה אמנם בזיון הצדק, המשפט והדמוקרטיה, אבל זוהי הדרך לסיים את הדיון בדרך בלתי-רגילה - מבלי שבכנס לכל פרט ופרט - אבל כסובן חוקית. אני מסכים שתקנות אלה יתנו יסוד מספיק לאותו סוג של צווים שכבר הוצאו.

ש. דיין:

הייתי מבקש שבציגי הממשלה, או יו"ר ועדת המשנה, יתנו דוגמאות אחדות של היטלים על שירותים או של צווים אישיים כדי שבדע על מה אנחנו מדברים.

ד"ר יפה:

בישיבה האחרונה ישבנו 9 שעות ונתנו דוגמאות בשפע רב.

מ. חזני:

אני נאלץ לתמוך בחלק ניכר מדברי הה"כ סוזאייב. לעומת זה לגבי חלק מדבריו אינני תמים דעים אתו. הדבר הראשון זה ענין הביקורת הפרלמנטרית. גם אני סבור שצריך למצוא דרך אשר תבטיח ביקורת פרלמנטרית על צווים אלה.

מר קיטרון:

אנחנו מסכימים. כל צו יהיה טעון אישור הכנסת, כדוגמת צו מכס.

מ. חזני:

אני שמח לשמוע שיש נכונות לכך ואני מציין זאת.

אשר לסעיף 2 המגדיר את המטרות עליהן יכול לבגס השר את הטלת התשלום. סעיף קטן (1) הוא מובן וצודק - ספיגת רווח בלתי מסתבר או מניעתו.

י. בדר: מהו האחוז המתקבל על הדעת של רווח?

ס. חזני: מתוך נסיון שהיה לי עם צווי מכס והיטלים אני יודע שהם לא מגיעים לידי ספיגת כל הרווח העודף. מהו רווח סביר? אם ישנו רווח מסויים לפי שער של 1.80 ל"י, הרי שהמרווח אותו רווח, שמרוויח יבואן, ונוסף לזה מרוויח הפרשי שער שבין 1.80 ל"י ל-3 ל"י, מרוויח רווח בלתי סביר, כי יש לו את הרווח המקובל של היבואן פלוס הפרשי שערים. את הרווח העודף הזה המדינה חייבת לספוג והתקנות האלה בותנים לה את המכשיר לכך.

י. ספיר: אבל התקנות אינן מכוונות ליבואנים בלבד.

עלה פתאום.

ס. חזני: אני יודע גם לזה. בנקודה זו אני תומך בדברי

חה"כ סוזאניבג, אולם בדרך-כלל זה מתייחס לרווחים של יבוא.

אני מסכים ותומך במטרה השניה המוגדרת בסעיף קטן (2) - הגנה על תוצרת הארץ. אם כי אפשר לטעון שבמקרים מסויימים בותנים הגנה מופרזת, אבל זהו שיקול לגבי כל מקרה ומקרה.

י. בדר: למה מכס אינו מספיק?

ס. חזני: אם אינך תומך בזה על הממשלה תינתן לך האפשרות לאשר או לא לאשר את הצו.

אם אתה שואל למה לא מספיק מכס, אני מוכן לחזור על עצמי ולהגיד מה שאמרתי מעל במת הכנסת - גם בשמן - שבמידה והיטל מסויים נעשה יציב פחות או יותר המגמה היא להפוך אותו לצו מכס. זהו רצונה של הוועדה ורצונה של הכנסת וזהי המגמה וזו צריכה להיות המגמה. תחילה יש תנודות וצו מכס נוקשה אינו מתאים, אבל ברגע שהיטל הופך ליציב צריך להפוך אותו למכס.

י. בדר: אינני מסכים למטרה המוגדרת בסעיף קטן (3) -

הסדרת התצרוכת של טובין או הוזלתם של טובין וכו'. בדברי ההסבר מובאים שני נימוקים לכך ובאחד מהם אני תומך. יש ולפעמים רוצים לצמצם צריכת מוצר מותרות מסויים ואין כל ברירה לעשות זאת אלא על-ידי העלאת המחיר לצרכן. אבל סעיף זה מדבר על עוד אפשרות: אפשר לייקר מצרך כדי להשתמש בכסף הזה להוזלתו של מצרך אחר, ז.א. למטרה פיסקאלית. לזה אני מתנגד, כי בנקודה זו סעיף (3) דומה לסעיף (4) וגם ל-(4) אני מתנגד. אני מתנגד לכך שאפשר לייקר שירות מסויים כדי לשפר שירות אחר. זוהי דרך לא נכונה. לא יתכן שהמחוקק יצמיד הכנסה להוצאה, זו לא דרך בריאה. אם צריך לשפר שירות או לתת סובסידיה יוכנס הדבר לתקציב.

אשר לסעיף קטן (5) - קיום מחיר או שכר אחיד

אני יציב לסעיף קטן (5) - קיום מחיר או שכר אחיד או יציב מסויים. אקח דוגמה. יש מחיר מסויים לחלב שהוא בנוי על תחשיב מסויים; לי יש פדה שפניה 7,000 ליטר; מישהו יגיד שזה רווח בלתי סביר. איך אפשר לקבל דבר כזה? או בניה שאני יגיד שירות מסויים ויש לי רווח יותר גדול. אם מדברים על רווח בלתי סביר כתוצאה מ יבוא, הרי שהרווח הזה אינו נובע מתוך המאמץ של המרוויח ורווח זה הגיוני לספוג. ברור שאין טעם לאפשר לאיש להתעשר כתוצאה מהעלאת מחירים על-ידי הממשלה או כתוצאה מהפרשי שער. אבל סעיף קטן (5) אינו מתכוון לכך אלא למקרה שאני יכול לייצר את המוצר או את השירות במחיר יותר נמוך.

י. גורי: בניה שיש לי סטוק של סחורה מסויימת

והשגתי אותו בדרך הכשרה ביותר. זה הלא עניין של עידוד היוזמה הפרטית - היו לי עינים בראש והכנתי 600ק. למה שלא ארוויח מזה?

ס. חזני: זו לא דוגמה, כי הרווח הזה בא לא מיוזמתך

ולא מעבודתך ואפילו לא ממזלך.

משמעותו של סעיף קטן (5) הוא לגבי מקרה מסויים שהפרה שלי מגיע לשיאים של תנובה או פרדס מגיע לשיאים של יבול. אז יכולים להפקיע ממני חלק מהרווח. זה לא צודק.

אשר לצו אישי, לכאורה אי-אפשר להתלהב מזה, אבל יש מקרים שזה הכרחי. נכון שזה לא סימפטי לאפשר הוצאת צו אישי במסלל תקין, אף על פי כן יש מקרים כשזה מוכרח להיות. למשל - במקרה של סטוק. את עבין הצו האישי אני כורך עם הרטרואקטיביות, שגם היא לא סימפטית אבל יש מקרים שאין מנוס מזה. נביח שהממשלה מתכוונת להעלות את המחירים הלילה; הלא באה לאחר מעשה ואומרת: היה לך סטוק כזה וכזה תשלם עבורו כך וכך. מוכרחים להפעיל זאת בדרך רטרואקטיבית. במקרה זה אין מנוס מצו אישי. נביח שלאחר שנה נתגלה שמישהו הסתיר סטוק של אותה סחורה, מוכרחים להטיל עליו את התשלום.

אנצ מציע תיקון - צו אישי יכולה להוציא רק הממשלה כולה בכפוף לתקנות מנוסחות מראש. אני מניח שהממשלה לא תשתמש במטות זה באופן שרירותי. הוא הדין לגבי רטרואקטיביות.

ד"ר יפה:
בענין השוואת צוים אלה לצווי מכס. אם זכרוני אינו מטעה אותי הוועדה החליטה

כבר על כך בישיבת הלילה.

ז. סוזאייב:
אז הוחלט שכל תשלום נוסף יובא לידיעתה של ועדת הכספים והוועדה רשאית לדון בכך.

ד"ר יפה:
ההחלטה בישיבת הלילה היתה שוועדת הכספים רשאית לדון אבל אינה חייבת.

ד"ר קיטרון הודיע - הבינותי על דעת הממשלה -
שאין התנגדות לכך כי דין צווי תשלום חובה

יהיה כדין צווי מכס.

מר קיטרון:
מבחינה מסויימת זה מקטין את סמכויות הוועדה בהשוואה לפסקה שמר יפה מסתמך עליה, כי לפי הפסקה הזאת הוועדה יכולה לשנות ואילו צווי מכס הוועדה לא יכולה לשנות.

היו"ר י. גורי:
אבל אין לכם התנגדות לכך.

ד"ר יפה:
בנוגע לצוים כלליים לא.

מר קיטרון:
גם הערתי היתה מכוונת לצו כללי, מפני שיש ערר לזה.

ח. רובין:
אני רוצה להציע הצעה שיש בה טעם רק אם היא מוסכמת על דעת כולם. הצעתי היא להאריך

את תוקף התקנות עד ה-31 ביולי. הכנסת תאריך לתקנות של התקנות עד ה-31 ביולי בלי שהם תיקונים פרט לתקנות שמר קיטרון הסכים לו. עם זאת תציע הממשלה מיד הצעת חוק המציע להאריך את התקנות עד ה-31 בדצמבר או לכל תאריך אחר שהיא רוצה. באופן כזה יהיה לוועדה פנאי, עד ה-31 ביולי, לדון בכל אותם התיקונים שהוצעו.

אני יכול להיות שותף לשורה של הערות ששמעתי מפי ח"כ חזני וסוזאייב, אבל שאלת ההבטחה של ביקורת פרלמנטרית, שהיא לא רק מעשית אלא גם עקרונית, אני מחשיב מאד ואני מוכן להסתפק כרגע בזה. עם זאת איני רוצה ללחוץ על חברי האופוזיציה לוותר על איזו זכות פרלמנטרית שניתנת להם.

א. בהיר:
לא ברור לי מדוע ח"כ רובין עומד על התאריך ה-31 ביולי. אני מבין שתאריך

זה בערך תסיים הכנסת את מושבה. אבל מאחר שהממשלה תגיש את הצעת החוק עד ה-31 בדצמבר, הרי שאחרי ה-31 ביולי באים שני חודשי פגרה וחודשיים של עבודה במושב החורף. יוצא שנצטרך לעשות עבודה כפולה: פעם נדון על התקנות ופעם על החוק. לי נראה שמבחינת התעסוקה של ועדת הכספים הדבר הזה הוא בלתי הגיוני - לשבת על אותו חוק פעמיים תוך תקופה של חצי שנה.

כך או אחרת יהיה דיון פעמיים.

ג. בדר:

א. בהיר:
אנש מציע להאריך את התקנות האלה, כולל
התיקון שהוסכם עליו, עד ה-31 בדצמבר ולא
עד ה-31 ביולי. לדעתי מוטב עכשיו לקיים את הדיון, עד ה-15 ביולי,
ולהכניס אותם התיקונים שרצה להכניס, מאשר לקיים ב-31 ביולי עוד פעם
קריאה ראשונה ועוד פעם דיון בוועדה מתוך הנחה שבנובמבר עוד פעם נקיים
קריאה ראשונה ודיון בוועדה.

ח. רובין:
אחרי הצעתו המשוונה של חה"כ בהיר אני מודיע
שהצעתי לא קיימת עוד. זה יחס לא רציני.
הצעתי הצעה מסויימת שתכליתה וטעמה היה הארכה עד ה-31 ביולי. אם מתקנים
את הצעתי לתאריך אחר אין מה לדבר עליה.

אני רוצה להעיר כמה דברים לגופו של ענין.
רשימת כל צריך להיות ברור שהתקנות האלה אינן חלות על תוצת חקלאית
המיוצרת בארץ.

כן אני מציע שהממשלה תגביל את עצמה בנוגע
למושג, עושה שירות. זהו מושג כה רחב שקשה לעמוד בו. אינני חושב
שאפשר לתת סמכות מרחיקה לכת לגבי כל שירות שקיים.

מר קיטרון:
ההגדרה נלקחה מלה במלה מחוק הפיקוח על
מצרכים ושירותים.

ח. רובין:
אני מציע שתהיינה הגדרות יותר ברורות.
תספורת, שירות רפואי, נהגות - כל אלה
הם שירותים. פעם שמעתי שהכוונה היא לתחבורה וחשמל. אינני מתלהב כל-
כך מזה אבל לפחות נדע זאת.

אני נגד צו אישי. אני גם חושב שאין צורך
בצו אישי, כי כל דבר שהוא צו אישי אפשר לנסח אותו באופן כללי. אם יתבדד
שלפלוני היה סטוק, אפשר להוציא צו כללי הגזור לפי הגזרה של פלוני. אם
הוא לטובות מתכוננים רק למקרה אחד יוכלו לנסח את הצו שיהיה מתאים לאותו
מקרה, אבל אם יש שני מקרים אידנטיים לא צריכה להיות אפליה, אז יוטל
התשלום גם על השני. אין צו אישי שאי-אפשר יהיה לנסחו כמו צו כללי.
אם ניתנת אפשרות של ערר לא מתקבל על הדעת שוועדת הערר צריכה לבדוק את
שיקול דעתה של הממשלה. מוטב שצו כזה יעבור את ועדת הכספים כמו צו
כללי, מה גם שבוועדת הערר לא יכולה להיות בדיקה של עצם מטרת הצו.

אני חושב שאפשר למנוע רטרואקטיביות,
מפני שלפעמים מסתבר שרווחים בלתי סבירים בצטברו בעבר.

אני מסכים לדעתו של חה"כ חזבי שבסעיף
2 יש להשאיר רק פסקאות (1), (2) ו-(3). כל היתר צריך להוציא פרט
ליהב מגן לא היה בארץ מס או גביה שהוטלו בדרך מיוחדת. אני מציע
למחוק את הסייפא של סעיף קטן (3) בסעיף 2 וכן סעיפים קטנים (4) ו-(5).
אני נגד ייקור החמאה האמריקאית כדי להוזיל את הנסיעה סחיפה לאילון -
כדרך משל. זה צריך להופיע בתקציב. כאן אין חוק תקציב שני. אנחנו
ניצור צוסיף לתקציב המדינה תקציב של משרד המסחר והתעשייה. לא יתכן
שבכדי להוזיל מצרך מסויים תיקור התספורת. בתקציב המדינה, כפי שאושר
במסגרת חוק של הכנסת, יש סעיף מסויים הכולל סכום. ילל לסובסידיות.
סכום זה הממשלה יכולה להוציא. לפי מה שמוצע כאן יוכלו לגייס סכומים
נוספים לתקציב. הכספים שהוקצבו לסובסידיות לא נקבע כי נתקבלו מס
הכנסה או ממכס. יש קופה כללית ואין הוצאות צמודות להכנסה מסויימת.

י. קרגמן:
בדברי ההסבר כתוב שסעיף זה מתכוון למצרכי
מותרות.

ח. רובין:
אותי מעבין מה שכתוב בחוק ולא בדברי ההסבר.

אני בעד הרכב אחר של ועדת הערר. אני מציע
שיעמוד בראש שופט ושלא יהיה בה יותר מעובד מדינה אחד.

מר קיטרון:
הביעה זו מוצדקת.

י. בדור:
אני מבקש שיטבירו לי מהי המשמעות של כל ההצעות של חה"כ חזני ורובין לאור מה שנאמר בסעיף 2(ב): הודאת תקנת משנה (א) אינה גורעת מהוראות מיוחדות בתקנות אלה בדבר השימוש בסמכויות?

היו"ר י. גורר:
נביח שהמשלה קיבלה מהמשלה האמריקנית מתנה של 1000 טון חמאה. אחר-כך היא קובעת לה מחיר. אף אחד לא יכול לבוא אליה בטענות למה היא מוכרת חמאה שקיבלה במתנה. שהמשלה האמריקנית נתנה 1000 טון בחצי מחיר. מותר לומר ש-500 טון ביתנו במחיר השוק ו-500 טון במתנה. המשלה קובעת מחיר סמוע לחמאה - כי אינה יכולה למכור מחצית הכמות במחיר אחד והמחצית השניה במחיר אחד - ואומרת שתשתמש בסכום זה למטרה הנראית לה. מדוע זה פסול?

ה. רובין:
אני אומר שהטלת מסים בלתי ישיגים זה דבר פסול, אם הם מוטלים לפי חוק המוכרז כחוק פיסקאלי, נביח חוק מס קניה. אבל חוק זה לא מופיע כחוק פיסקאלי אלא יש לו אופי כלכלי. מי שמשתמש בסמכויות המוענקות לפי חוק זה כנגד עיניו עומדות רק מטרות כלכליות ולא פיסקאליות. כלומר, אם שר רוצה להשתמש בייקור החמאה לשם מימון עיניו בטחון, הוא צריך לעשות זאת לא לפי חוק זה, כי חוק זה אינו קכשיר פיסקאלי. כל דברי ההסבר אומרים שאין זה חוק פיסקאלי. איצני פוסל את השימוש באמצעים כאלה אבל לא לפי חוק זה.

י. ספיר:
אני רוצה את הדרכתכם לענין הפרוצדורה. אני רואה זאת כדבר הגרוע ביותר. פעם מאריכים את התקנות לתאריך מסויים, אחר-כך לתאריך זההר מאוחר, עד ה-31 לדצמבר, ואחר כך עד ל-31 במרס, ולמעשה תקנות אלה יתגלגלו ללא כל שינוי, כי גם השינוי המוצע, אינני יכול לתת לו שום ערך. תתגלגלה תקנות אלה עד לדיוולואציה ואחר-כך לא יהיה צורך בהן. לדעתי צריך לסיים את הדיון בחוק זה ככל האפשר מהר. בישיבה ארוכה מאד דיברנו רק על ההגדרות. כל מה שנאמר ביחס להגדרות אלה קיים ועומד - בנוגע לעושה שירות, צו אישי וכד'.

מידה
ראשית-כל יש דבר אחד שהוא בלתי מובן: באותה/שהדבר הזה ניתן להעשות על-ידי מכס מדוע אנחנו זקוקים לחוק מיוחד? למשל: הגנה על תוצרת הארץ מפני יבוא. זאת אפשר לעשות רק על-ידי מכס. אם המדובר בספיגת רווחי יבואן - גם מטרה זו אפשר להשיג על-ידי מכס. אם הוקצב מטבע חוץ ליבוא סחורה מסויימת, על סחורה זו יש מכס מסויים; לפי התבוננות של המחירים אנחנו באים ומטילים היטל על יבוא כדי להתאים אותו לאיזה רמה מסויימת של מחירי השוק. בהטלת מכס גם-כן, שחקנו באופן די אלסטי, לעתים הוטלו תשלומי מכס לא מפני שהצרכים הכלכליים של המדינה צרו זאת אלא משום שתנודת המחירים הראתה שנשאר רווח יותר מדי גדול בידי היבואן. אז גבר מכס. ואם נקבל את ההצעה שצוים אלה דינם יהיה כדין צווי מכס מה ההגיון להטיל תשלומים שאינם תשלומי מכס? דווקא היה הגיון להשתמש בתקנות אלה אם לצוים שיוצאו יהיה סטטוס מיוחד ופרוצדורה מיוחדת, אבל אם קובעים דינם כדין צווי מכס מהו ההגיון? הרי תמיד אפשר להעלות את המכס.

י. קרגמן:
מכס הוא לא דבר אלסטי.

י. ספיר:
בזמנו היה ענין של שינוי שער ואז הטילו תשלום על כל המלאי לצורך השוואה עם השער החדש. לפי איזה חוק עשו זאת?

מר קיטרון:
תקנות-שעת-חירום, הפרשי מטבע.

י. ספיר:
אני רוצה למצוא לכל דבר איזו הצדקה שיכולה להתקבל על הדעת. אם אתה בא ואומר שכתוצאה משינוי שער ותנודות מחירים סחורת יבוא הנמצאת בסטוק אצלי טעונה גביה נוספת של אותו רווח בלתי סביר, הרי אין פה שום נימוק אחר מאשר ספיגת רווח בלתי סביר. אדם קיבל רשיון יבוא לפי שער של 1.80 ל"י ובינתיים עלו המחירים. אתם יוצאים מצוקות השקפה שאדם זה אינו צריך להרוויח את הכל, מפני שמחבינת המחיר שיהיה בשוק זה יהיה מחיר גבוה. אם מישהו רוצה שהמחיר הגבוה ישמש בלם לאינפלציה, הסחורה הזאת תמכר במחיר גבוה ואין פה בעיה משקית של רגולציה אלא הבעיה היא מי יקח את הרווח.

כל זה טוביל אותי למחשבה שלגבי יבוא יש בכל שלביו - מתן הרשיון, קבלת הסחורה וכו' - אלמנט של רווח בלתי סביר. על זה אפשר להתווכח, על ממדי הרווח, אבל כעיקרון הדבר הזה מתקבל על הדעת. האם הדבר הזה חל באותו אופן כפי שהוא חל על סחורות יבוא גם על תוצרת שנעשתה בארץ? מה זה רווח בלתי סביר? - רווח בלתי סביר פירושו רווח גדול מהמקובל שנובע מתוך יבוא, או מתוך חוסר גלם שהוא יבוא, כי על-ידי הסלת תשלום על חומר הגלם מקטינים את הרווח.

אבל ניקח דוגמה של תוצרת הארץ שאינה קשורה ביבוא. אני המצאתי המצאה בתעשייה והקסנתי את הוצאות הייצור שלי ב-80%. אתה תבוא ותגיד לי: זה רווח בלתי סביר? מדוע? דוגמה אחרת: אני חקלאי; הממשלה לא הרשתה להכניס בקר מחו"ל מטעמים של מטבע חוץ והמחיר של הבקר קטן, האם אני מרוויח רווח בלתי סביר? או קרה שתוצרת מסויימת, אפילו לאכספורט, עלו המחירים שלה באופן תלול; האם זה רווח בלתי סביר? האם אני עגלתי הרבה על הכפזר בספרד?

י. קרבמן: אין כוונה לספוג רווחים מסוג זה.

י. ספיר: החוק מדבר על ספיגת רווח בלתי מסתבר. אילו באמר שהכוונה היא רק לגבי מחירים שנקבעו מראש, לפי חוק הקובע מחיר מכסימלי, הרש מי שעובר על המחיר עובר על החוק וצריך להעמידו לדין. אולם המושג, ספיגת רווח בלתי מסתבר כולל כל-כך הרבה שאין אתה יכול להגביל.

ח. רובין: אינני יודע אם הממשלה תפעל כך, אבל נוסח החוק מחייב ולא דברי ההסבר.

י. ספיר: כלום תוכל לבוא לרופא מומחה שמקבל 30 ליהות לביקור ולהגיד לו: אתה מרוויח רווח בלתי מסתבר? רק במקרה שהרווח שלי נובע ממוצר או מחומר שקיבלתי אותו אודות לממשלה והיא היתה גורם שעזר לי להרוויח, רק אז הממשלה יכולה להיות שותף שלי ברווח. הייתי יכול לקבל את החוק הזה רק אם היה מצטמצם בענין של יבוא - או סטוק אפילו, על זה אני מוכן לדון - מה זה סטוק - בענין הקשור עם שווי מחירים או שינוי שערים. זו מסגרת אחת. כל השער זה רגולציה של המשק הישראלי באמצעות מכשירים כאלה.

מה הפירוש ל"קיום מחיר או שכר אחיד או יציב לטובין או לשירותים". אם מדובר בתוצרת הארץ? הרי יש יצרנים שונים בכל הארץ, ובתקופות שונות בשנה, ואיך אתה יכול לבצע זאת לגבי תוצרת חקלאית, תעשייתית או שירותים? האם תבחר סוג של טובין ואותם תרצה להכניס לאיזה שכר אחיד? הלא זה נעשה רק בזמן מלחמה, בזמן של חירום, אז צריך לעשות זאת מטעמים טובנים. נביח שבשוק הופיעה תוצרת זולה; היות ואני חושב שהתוצרת היותר יקרה לא תחזיק מעמד אני אטיל היטל על התוצרת הזולה.

כל הסעיפים האלה אינם ניתנים להגדרה, אלא בתנאי אחד שאנחנו נמסור סמכות לממשלה שהיא תכוון את המשק - היא תקבע מה מותר ומה אסור לייצר.

אני חוזר ואומר היטל לפי חוק זה יכול להיות מוטל רק על דבר אחד - כל מה שקשור ביבוא. אם הממשלה בעצמה יבואן והיא מביאה חמאה האם אסור לה לקבוע מחיר זה או אחר? היא יכולה לקבוע כל מחיר לבשר שהיא קונה או לחמאה שהיא מקבלת. מי יפריע לה, לשם מה היא צריכה חוק?

ממילא מתבטל הצורך בצו אישי. נביח שיש שינוי שערים ואז לפי חוק זה או אחר מטילה הממשלה היטל מסויים לצורך השוואה. אם לאחר הוצאת צו כזה נתגלה תכף רק 80% מהסטוק ובעוד חמש שנים נתגלו עוד 20%, האם אסור להטיל לפי אותו צו על הסטוק שנתגלה באיחור? האם זה הופך להיות רטרואקטיבי?

היו"ר י. גורי:

ברצוני לומר שבעצם הבירור הזה היה פורה, מפני שהוא השיג את מטרתו, אותה מטרה שוועדת המשנה הציגה לעצמה - הועלו הנקודות אשר החברים ראו אותן כחשובות. יש לנו יסוד לדיון ואיננו חייבים לצלול בכל פרטי התקנות כדי לברר את הנקודות הללו הזמן עד ה-15 ביוני יספיק לנו. אני חושב שהדיון אפשרי באותה מסגרת אשר נסתמנה.

ז. סוזאייב:

מה שאומר היו"ר, הרי שללתי בתחילת דברי בפתיחת הישיבה. בתחילת הישיבה אמרתי שהנסיון של היום הזה מכונן לברר עם נציגי משרד המסחר והתעשייה האם יש נטיה מצדם להסכים לכמה תיקונים חשובים ועקרוניים בעינינו. אולם אם לא נבין מנציגי המשרד שיש נטיה להסכים לתיקונים אלה, אנחנו נתבע דיון סעיף-סעיף ולא נהיה מוכנים להצטמצם.

היו"ר י. גורי:

לא התעלמתי מזה. על דבר אחד הם הודיעו שהם מסכימים ואילו לגבי יתר הדברים רוצים להמליך בדעת השר.

י. בדר:

אני חושב שצריך להגביל את התקנות האלה לחומרי יבוא - בין אם הם בארץ או לא, בין אם הם במלאי או לא, בין אם הם מעובדים או לא, בין אם הם בצורה של סחורה או לא. אם זה פוגעל לחומרי יבוא אני יכול לשתף פעולה כדי להאריך את התקנות עד תאריך מתקבל על הדעת. אם לא אני מוכרח להלחם מלחמה פרלמנטרית כבדה.

א. בהיר:

אני מסכים בפרינציפ שהחוק הזה לא צריך לאפשר גביית כספים בלי החלטה פרלמנטרית. בנקודה זו מוצדקת הביקורת ואנחנו בוועדת הכספים צריכים לשמור על גישה נכונה בנקודה זו. באם הדבר הזה יהיה מובטח אני מוכן שמשרד המסחר והתעשייה יקבל כלי שיוכל להשתמש בו בכל המקרים כאשר המשק המסובך שלנו מחייב זאת. אני מוכן לתמוך בממשלה במתן הכלי הזה בתנאי שהיא תבטיח שכל ההכנסות אפשר יהיה להוציא אותן רק בדרך התקציבית הרגילה.

היו"ר י. גורי:

אבקש את נציגי משרד המסחר והתעשייה להשיב, אם יש באפשרותם, לנקודות שהועלו בדיון.

ד"ר לבנט:

בדבר האפשרות לקבוע עמדה אמרתי שזה לא יתכן לפני שנמלך בדעת השר. אבל כמובן שיש מגמה לקבוע גישה לרטרואקטיביות תאריך מאוחר יותר, וגם לגבי הדברים שדובר בהם בישיבה האחרונה יש אפשרות של הסכמה, בייחוד בדבר הביקורת הפרלמנטרית. אמנם יש להבהיר משהו מבחינה עובדתית, בייחוד מה שאמר ח"כ בדר, שהוא לא מצא בצוים אלה דבר שאינו קשור ביבוא. אני חושב שזו טעות. ד"ר יפה יוכל להטביר את הנקודות המקצועיות.

ד"ר יפה:

בשאלת ההיטלים הפיסקאליים. אני אינני בטוח בעצמי, אבל אם אינני טועה בחוק התקציב יש סעיף, הכנסות משוק המקביל והיטלים שונים. זהו המכשיר לגביית ההיטלים האלה.

א. בהיר:

האם לא ממשיכות להתקיים קרנות מסחריות מחוץ למסגרת התקציב?

ד"ר יפה:

כל דבר העולה על המחיר העצמי של הסחורה, כל גבייה מעל למחיר העצמי מבוטסת על החוק הזה. אין כיום חוק אחר.

ח. רננין:

זה לא יכול להיות נכון. יש עוד דברים.

ד"ר יפה:

ישנה הערכה של סכום מסויים, ההערכה יכולה להיות נכונה או לא נכונה, אבל כל הסכומים במשרדי הממשלה אין גיזברים של המשרדים אלא נציגים של החשב הכללי.

בקשר לתוצרת הארץ. מהרשימה של הצורים המיוחדים, הספציפיים אפשר לראות שב-99% מהמקרים מדובר ביבוא, אבל אי-אפשר להגיד באופן כולל שהחוק לא יחול על תוצרת מקומית. אתן כמה דוגמאות. עכשיו מגדלים אורז בארץ והאורז, פרט לכמות הקטנה שמחולקת לפי הקצבה, משמש כסחורה הנמכרת בשוק המקביל. האורז מגידול מקומי נקנה על-ידי מישהו ונמכר על ידו בשוק המקביל. האורז עולה 450 ל"י הטונה ואנחנו מרשים למכור אותו ב-1000 ל"י הטונה לסיטונאי. ההפרש הזה עולה בהרבה על הרווח הטביר.

אין כוונה כללית שהחוק הזה יחול על תוצרת הארץ, אבל יש דברים מיוחדים שלצביהם החוק יחול על תוצרת הארץ. הוא הדין בטוכר.

גם מחוץ למזון יש כמה מקרים של הטלת תשלומים על תוצרת הארץ. למשל - מקרים חשמליים מתוצרת אמקור. על זה יש תשלום חובה מסויים.

ההסבר הוא ששוק האורז, או הסוכר, הוא תחת פיקוח, כי חלק מהמצרף הזה נמכר במחיר נמוך וחלק בשוק המקביל במחיר גבוה יותר. אילו השוק לגבי מצרף זה היה חופשי לא היתה מתעוררת כלל השאלה. למשל, גרעינים מתוצרת הארץ אינם בפיקוח, והוא הדין בחלב ועבבים. במשק החלב אין אנחנו מטילים תשלום חובה על אותו יצרן שהוא יותר יעיל. גם לגבי הסוכר יש שוק מוסדר, יש סוכר הזיתן במנה ויש סוכר הנמכר בשוק המקביל. לגבי הסוכר מתוצרת הארץ קבענו שהוא יימכר בשוק המקביל, והיות והמחיר בשוק המקביל הוא 1.30 ל"י, והמחיר שנקבע לבית החרושת הוא 590 פרוטה, הרי ההפרש הזה מהווה תשלום חובה.

סעיף 2 של החוק מונה חמש סיבות להטלת תשלום חובה. חברי הוועדה התעקבו במיוחד על סעיף (5) המדבר על קיום מחיר או שר אחיד או יציב לטובין או לשירותים. במחיר אחיד הכוונה היא ליבוא. זה מה שנקרא בעבר קרן השוואה והיום אין חוק. חוק מהחוק הזה, המאפשר להטיל קרנות השוואה. זניח ש-10 יבואנים מייבאים אותו מצרף, אבל חלק מהיבואנים יושבים בירושלים, חלק - בחיפה וחלק-בתל-אביב. לכל אחד מהם יש הוצאות שונות. היות וכולם מחוייבים למכור במחיר אחיד, יש צורך להשוות את ההוצאות - אחד מקבל כסף ואחד משלם. דבר זה מתנהל 10 שנים, אבל היות ובוטלו החוקים האחרים אנחנו זקוקים למכשיר. מותר לנו אמנם לשלם כסף לאותו חלק שמקבל אבל לא מותר לנו ללבות בלי חוק זה.

בקשר לשכר ושירותים אני מציע להזמין אלה שזה נובע להם, בעיקר משרד התחבורה.

בדרך-כלל הצורים שפורטמו עד עתה גלויים ואפשר לראות לפיהם מהי כוונת הממשלה. יכול להיות שהניסוח של התקנות הוא מאד רחב, אבל זה רק חוק מסגרת.

אשר לצו אישי, כתוב שצו אישי טעון אישור הממשלה, אבל בדרך-כלל הצורים הכלליים נוסחו כך שאין צורך בצורים אישיים. ליתר בטחון ניתנה זכות ערר לא רק על צורים אישיים אלא גם על החישוב. צדק חזק רובין באמרו שכל צו אישי אפשר לנסח בצורה של צו כללי.

אשר לכוונות הממשלה, אם הסכמנו לתיקון שהצו יעבור ביקורת פרלמנטרית, אני חושב שרחבות המסגרת אין לראות כדחליל.

יש שני נושאים שהייתי רוצה שנדון בהם בוועדה: א) כל הסיפור סביב ענין בית-החרושת בצצרת; ב) 100 אלף הל"י של הבריכה.

הישיבה ננעלה בשעה 19.00.